

УДК 911.375.1/.3(188.8)

Р. М. Крамаренко*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»***ПАРАДИГМАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ
ЯКОСТІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МІСТА**

Розглянуто й проаналізовано парадигми економічного розвитку. Установлено особливості їх впровадження та можливості застосування на сучасному етапі розвитку креативного міста.

Ключові слова: урбанізація, мегаполіс, глобалізація, парадигма, урбаністика, економічний розвиток.

Рассмотрены и проанализированы парадигмы экономического развития. Установлены особенности их внедрения и возможности использования на современном этапе развития креативного города.

Ключевые слова: урбанизация, мегаполис, глобализация, парадигма, урбанистика, экономическое развитие.

The paper considers and analyzes the paradigm of economic development. The peculiarities of the implementation and the possibility of using the current development of a creative city.

Keywords: urbanization, megapolis, globalization, paradigm, urban planning, economic development.

Активний розвиток найбільших міст світу протягом останніх 50 років вніс суттєві зміни в характер їх динаміки та зумовлені цим секторальні та структурні зрушення мотиваційної оцінки нових позицій мегаполісів у глобальному конкурентному середовищі. З огляду на це постала цілком зрозуміла дилема: яку парадигму взяти за основу для формування нової урбаністичної концепції – Номо оесопотісус, що пояснює економічний складник суспільного прогресу, а відтак і виправдовує посилення нерівномірності розвитку міст, чи – Номо sociologicus, яка дає загальне уявлення про панівні соціальні процеси, проте в ході ідентифікації характеру та динаміки урбаністичних тенденцій основну увагу приділяє оцінці соціальних трансформацій, котрі сталися впродовж певного часу.

З позиції одного із засновників нового тлумачення терміна «парадигма», американського філософа Т. Куна, ця дефініція є не що інше, як нова система поглядів на існуючий раніше предмет, що передбачає застосування комплексу інструментів та інституцій, які забезпечують високий ступінь валідності програмуваних у межах існуючої гіпотези результатів [1]. Відтак впливає, що між двома переліченими вище парадигмами існують досить суттєві відмінності, які ще на початку 90-х рр. XX ст. вдало ідентифікував Р. Сведберг [2, с. 22]. А втім, хоч обидві парадигми були самодостатніми, проте мали суттєві відмінності за характером дії (індивідуальної в Номо оесопотісус і колективної – у Номо sociologicus). До того ж першій із них була притаманна свобода дії, а відтак і можливість неоліберального обґрунтування переваг раціональних розрахунків; уявлення про ринок як арену дії; кратність і децентралізація рішень (у регіональній і міжнародній економіці це означало суттєве зменшення централізації та перенесення прийняття інституційних рішень на місцевий і наднаціональний рівні, тобто децентралізація). За Р. Сведбергом також виходило, що для парадигми Номо оесопотісус притаманними мають бути аналітичні та абстрактні концепції, основним завданням аналізу яких виступатимуть передбачення як пояснення.

Інші, більш привабливі для дослідника риси, на думку вищезгаданого науковця, були притаманні *Homo sociologicus*. Прихильники цієї парадигми були переконані, що існуюча в суспільстві соціальна структура обумовлює його обмеженість та, відповідно, провокує інерційність щодо сприйняття інноваційних процесів, які мають, як правило, ірраціональний характер, що ґрунтується на сформованих упродовж століть традиціях та цінностях місцевого населення. У регіональній економіці, наприклад, це могла б бути іммобільність територіальних громад. Заявлена парадигма визнає існування ринку, але доповнює його й існуючим суспільством, вплив якого в деяких випадках може мати вирішальний характер. Саме з цього й випливає наступна сентенція щодо визначального принципу – прийняття рішень, які в цій парадигмі обумовлені політичною і соціальною владами, які знову ж таки ґрунтуються на емпіричних концепціях, зумовлених характером дії соціальних сил та їх розстановкою. З позиції *Homo sociologicus* можна передбачити, що будь-який мегаполіс має бути наділений цілою низкою повноважень соціального характеру, обумовлених домінуванням у ньому інституційних і невиробничих функцій.

Якщо в 90-ті рр. XX ст. методологічна наука передбачала, що запекла боротьба між прихильниками і супротивниками розглядуваних парадигм завершиться швидше за все формуванням нової парадигми або ж своєрідним міксом парадигм, особливо після прийняття на Глобальній конференції в м. Ріо-де-Жанейро (1993) концепції сталого розвитку, то вже на початку XXI ст. можна було констатувати, що окреслені передбачення не здійснилися, адже посилення неоліберальних тенденцій у світовій економіці призвело до втрати популярності ідеї соціального складника системного розвитку і поступового переходу до домінування бізнес-інтересів над громадськими чи соціальними. Внаслідок цього утворився парадигмальний вакуум, який вітчизняні науковці О. Білорус і Д. Лук'яненко досить чітко ідентифікують: «В останні роки став помітним ефект інтерпарадигмальної рефлексії, що на основі якогось базового спільного концепту (ноосфера) зв'язує різні парадигми» [3, с. 22]. Прогноз науковців щодо їх подальшого розвитку на наступні десять років виявився правильним, адже саме в даний період кількість пропонованих парадигм почала множитись. Першим небезпечність швидкого продукування «незрілих концепцій», тобто «не зовсім парадигм», помітив американський професор угорського походження Я. Корнаї [4], який справедливо вважав, що секторальне дроблення у трактуванні парадигми є шкідливим, адже при цьому втрачається системність дослідження, а відтак він був упевнений, що парадигма може бути лише системною. А втім таке застереження відомого економіста не набуло суттєвої підтримки, а в системі міжнародного регіонального аналізу сформувалася ціла низка секторальних (галузевих) парадигм, характерним прикладом чого можна вважати класифікацію російського науковця О. Гранберга (табл. 1) із авторськими доповненнями щодо мегаполісного складника.

Як випливає з табл. 1 існування п'яти глобально-регіональних парадигм поляризує погляди науковців, які по-різному трактують перспективи розвитку регіонів і мегаполісів різної територіально-секторальної ієрархії. Характерною рисою сучасного мегаполіса є наявність у ньому полідинамічної структури господарства, а відтак виходить, що системне дослідження функціональної основи останньою мірою прояснює можливі перспективи його глобально-локального

домінування. З огляду на це можна констатувати, що до найсуттєвіших рис сучасного мегаполіса, які потребують подальшого вивчення, слід віднести:

- гіперконцентрацію факторів виробництва з подальшим селектуванням їх значення в процесі зростання ролі мегаполісів, насамперед мегаполісів-столиць;
- наявність сучасної ринкової інфраструктури в мегаполісі, експлуатантами якої є не лише національні компанії, а й міжнародний капітал із притаманними йому високими вимогами щодо її якостей;
- постійно зростаючу інституційну роль мегаполісів які дедалі активніше перетягують на себе його ринкову владу і можуть через ТНК та ТНБ істотно впливати на глобальний рух капіталу;
- стрімке нарощування концентрації креативних ресурсів, які значною мірою впливали не лише на зміну міської субструктури в мегаполісах постіндустріальних держав, а й визначали умови розвитку передових технологій в усіх сферах людського життя;
- індикативною ознакою сучасних мегаполісів стала останнім часом адсорбція інтелектуального капіталу з подальшою креативізацією стилю життя в місті та посиленням впливу нової моделі мережного суспільства.

Таблиця 1

Регіональні парадигми економічного розвитку *

Парадигма	Характеристика парадигми О. Гранбергом*	Мегаполісний складник (авторське бачення)
Регіон як квазікорпорація	У межах певного регіону взаємодіють органи влади, ТНК, ТНБ, інтелектуальні та виробничі ресурси	У найбільших містах активно відбувається гіперконцентрація факторів виробництва
Регіон як ринок	Регіон надзвичайно чутливий до змін ринкового середовища, яке й визначає його подальші перспективи	Найсучасніша ринкова інфраструктура зосереджена здебільшого в найбільших мегаполісах
Регіон як квазідержавна	Децентралізація, що панує у світі, максимально сприяє посиленню самоуправління у місцевих громадах	Інституційне значення мегаполісів постійно зростатиме
Регіон як соціум	Соціальну структуру регіону можна визначити не лише як набір відповідних інститутів, а і як поєднання креативних рис економіки	Креативізація є однією з визначальних рис сучасного мегаполісу
Інтегральна парадигма	У глобалізованому світі існує велика кількість чинників, що впливають на розвиток регіонів, і їх поєднання зумовлює прогрес чи регрес розвитку територій	Мегаполіси надзвичайно швидко адсорбують ресурси і є своєрідними «магнітами» креативного капіталу, який є споживачем» й інших видів ресурсів

* Джерело [5].

Дещо далі О. Гранберга пішли американські дослідники В. Барнз та Л. Ледебург, котрі вирішили описати складники регіональної парадигми, яка, на їх думку, має бути єдиною і ґрунтуватися на концепції нових економік (табл. 2).

Період після 2003 р., коли вищеназвані автори запропонували нові підходи до формування регіональних парадигм, можна частково назвати поверненням до тлумачення парадигми Т. Куна, адже саме в цей період серед багатьох вузьких

фахівців з економічних і демографічних проблем домінуючою стала тема нерівнюваності (англ. *incommensurability*) численних продуктованих концепцій, які зазвичай почали прирівнювати до парадигм, відтак найбільш суттєвою стала описана М. Боуманс та Дж. Девіс проблема констеляції довіри [7, р. 105], яку відтепер, повертаючись до моделі Т. Куна, починають розглядати через призму міждисциплінарної матриці. Заслугує також на увагу системна робота німецького науковця Х. Зіберта, який дослідив у світовій економіці проблему локальної конкуренції, пов'язавши її з новою парадигмою міжнародного поділу праці [8]. Саме його підходи було в подальшому покладено в основу формування нової теорії локалізму, яка вже в другому десятиріччі XXI ст. майже витіснила основні ідеї регіоналізму, перевівши його основні постулати в неолібералістську методологію.

Таблиця 2

Основні ознаки регіональної парадигми

Ознака парадигми за В. Барнзом та Л. Ледебургом*	Місце мегаполіса в регіональній парадигмі (авторське бачення)
Райони, а не територіальні ієрархії визначають єдність територій	Найбільшим містам притаманна районоутворювальна роль
Надзвичайно важливою є внутрішня інтеграція, яка безпосередньо впливає із взаємозалежних частин урбаністичної системи	Мегаполіс являє собою високоінтегроване поселення з поліцентричними функціями
Національна економіка є сукупністю економічних районів, а не політичних територій	Мегаполіс займає в країні визначальне місце, концентруючи в собі політичну й економічну владу
Для національної економічної системи критично важливим є внутрішні зв'язки	Найбільші міста мають радіально-секторальну (частково радіальну) модель економічних зв'язків
Дію національної економіки не обмежено територією, підпорядкованою урядові	Міста-лідери впливають не лише на регіон, у якому вони розташовані, а й на країну базування
Економічні райони являють собою відкриту систему зі складними зв'язками у світовій економіці	Найбільші мегаполіси світу утворюють відкриту поліструктурну модель економічної діяльності зі значним впливом на світове господарство
Державні кордони мають значення для розвитку регіонів	Вплив міст-лідерів не обмежено державними кордонами

* Джерело [6].

У регіональному аналізі першого десятиріччя XX ст. також з'явилося чимало нових напрямів. Зокрема, Т. Хершел запропонував нові підходи щодо виокремлення в методології регіонального зростання характеру периферійності та маргіналізації [8, р. 85–95], а його шведський колега А. Лідстром – свою модель перерозподілу видів діяльності в столичних регіонах, здійснивши компаративний аналіз між мегаполісами Швеції та США, результатом якого стало обґрунтування ідеї подальшої метрополізації як домінуючого явища розвитку міст (до речі, на думку автора, зовсім необов'язковим є те, чи мають міста столичний статус або просто здійснюють масштабну економічну діяльність) [9, р. 129–131].

Водночас у сучасній науковій літературі виходять чимало праць, автори яких активно критикують панівні ідеї глобалізму, пов'язуючи їх із таким важливим складником деглобалізації (науковці доводять, що такий процес триває), як дезінтеграція. На думку Д. Хельд та А. МакГрю, рушійними силами цього «зворотнього

процесу світової економіки є новий устрій кордонів, націоналізм, протекціонізм та локалізм» [10, р. 2].

Відхід від традиційних канонів двох попередніх парадигм Номо оeconomicus та Номо sociologicus спонукав відомого науковця сучасності П. Друкера до необхідності уточнення кожної з них щодо тих нововведень, які стали панівними на глобальних ринках. Мова йде про інновації і політику компанії, уряду, виробничої мережі, що її реалізують. «Суть послідовної інноваційної діяльності, – зазначає Друкер, – полягає, таким чином, у цілеспрямованому та організованому пошуці змін, а також у послідовному аналізі тих можливостей, які приносять ці зміни для економічних і соціальних нововведень» [12, с. 62]. Відтак виходить, що у світі має бути сформована нова всеосяжна парадигма, яка отримала останнім часом доволі оригінальну назву – Номо informaticus, а сферою її дії стало мережне суспільство, сформоване в глобальній економіці. Обґрунтування нової моделі розвитку людства і упередження ризиків, які несе таке суспільство, доволі чітко визначив у своїх численних працях М. Кастельс. Саме йому вдалося прослідкувати особливості динаміки експорту інформації із основних мегаполісів світу. За М. Кастельсом, три американські мегаполіси – Нью-Йорк, Лос-Анджелес і Вашингтон – мають найбільші індикатори зростання інформаційних потоків [13, р. 412], сумарний показник яких може бути зіставлений із цілими країнами Європи. З огляду на це важливе значення, на думку науковця, має соціальна теорія простору та теорія просторових потоків [Ibid, р. 440–441], які б мали дати прогнози щодо подальшого поширення переваг урбанізації мегаполісів. Необхідність дослідних нововведень початку XXI ст. також була вмотивована ще й тим, що, на думку М. Кастельса, у світі розпочалася третя тисячолітня урбанізація, яка охопила не лише міста країн-лідерів (Нью-Йорк, Токіо, Лондон тощо), а й нові центри з країн, що розвиваються (Пекін, Джакарта, Лагос, Мехіко, Делі та ін.) [Ibid, р. 434]. Характерною рисою останньої категорії стало те, що їх сукупна робоча сила задіяна як у створенні високих технологій, так і в реалізації виробничих процесів першого і другого технологічних укладів.

Скорочення виробничого потенціалу мегаполісів і зростання їх інноваційного та інституційного складника, суттєве зменшення або навіть відсутність промислового складника, який і сформував ці міста і значною мірою вплинув на продукування нових підходів у процесі визначення нової місії найбільших міст світу. Сенсаційна за своєю суттю книга американського економіста Р. Флоріда «Підйом креативного класу» [14] у буквальному розумінні поділила США на два табори тих, хто палко підтримував його теорію креативного класу в містах, і тих, хто виступав категорично проти неї. Предметом аналізу дослідника були здебільшого раніше недосліджувані явища, наприклад, міська толерантність і класифікація категорій працівників, які раніше, на думку аналітиків, вважали обслуговуючою сферою. За підрахунками автора станом на 2000-й рік таких людей у США було 38 млн, тобто 30 % сукупної робочої сили [Ibid, р. 8]. Р. Флоріда вважає, що до цього класу увійшли високоосвічені працівники-професіонали, до яких відносить фахівців із бізнес-технологій, фінансистів, правників, страхових агентів і представників творчих професій – артистів, інженерів, музикантів, письменників, програмістів, учених та ін. Автор стверджує, що попит на їх діяльність постійно зростатиме, а своєрідними «магнітами» для них будуть найбільші міста планети.

За розрахунками автора інвестиції в таку креативну сферу, як R&D зросли в США з 1953 по 2000 рр. у 50 разів [14, р. 45], а загальносвітові витрати на креативну економіку становили на межі XX–XIX ст. 2,2 трлн дол. США, при цьому витрати США дорівнювали 43 % [Ibid, р. 47]. Водночас креативізація економіки міста не може бути постійною, адже його відірваність від виробництва неодмінно призводить до подорожчання життя в ньому, що постійно демонструють основні світові мегаполіси. Відтак багато вчених розглядали питання щодо ідентифікації міст, у тому числі міст із домінуючим виробництвом і тих, які виконують переважно споживчу функцію. Дослідження британця Ентоні Д. Кінга дозволило дещо прояснити сучасні підходи до такої ідентифікації. Автор запропонував свою дефініцію модерного міста, сформованого на основі нерівноправних відносин між «...колоніалізмом і глобальним капіталізмом» [15, с. 163]. Решту ж міст науковець відносить до категорії «традиційних», у яких виробнича функція була сформована в результаті першого міжнародного поділу праці. Утім важливість даного дослідження полягає ще й у тому, що в ньому методологічно обґрунтовано існування метрополіса із доволі незвичними рисами: особливою позицією в глобальному просторі, існуванням модерного суспільства, наявністю певних технологій і раціональною бюрократією [Там само, с. 173]. Із цього випливає, що сучасні мегаполіси інтенсивно розвиваються не лише в результаті впливу внутрішніх факторів, а й цілої низки зовнішніх. Відтак виходить, що вплив екзотичних ендогенних чинників далеко не завжди може бути урівноваженим, адже деякі з них можуть бути домінуючими, натомість інші – рецесивними, що призведе до хибного уявлення про закони руху найбільших міст світу.

Британські науковці А. Райк, А. Родрігес-Посе, Джон Томані також проаналізували можливість застосування основних засад методології ендогенного зростання до теорії локального та регіонального зростання. Основними ланцюжками такої моделі, на їх думку, мають стати:

- державні й приватні інвестиції в освіту → локальні та регіональні економічні й соціальні мережі → розробка і трансмісія інновацій → ендогенний технічний прогрес (витрати R&D) → випуск продукції (витрати праці);
- регіональні заощадження → нові капітальні інвестиції → використання ресурсів на фондових біржах → людський капітал → випуск продукції (витрати праці) [16, р. 104].

Таким чином, запропонована британськими дослідниками модель економічного зростання, яка в основному спирається на внутрішні ресурси, має як певні переваги (наприклад, створення спільних із бізнесом кластерів, технопарків, технополісів тощо), так і недоліки (будь-який регіон, у тому числі мегаполіс, не можна вважати відокремленою від світового господарства одиницею, а вплив світових фінансових, ресурсних та інформаційних потоків не може обминути найбільші міста планети). Із цього випливає, що у процесі формування нової парадигми розвитку міст слід керуватися такими міркуваннями:

- по-перше, мегаполіс тієї чи іншої країни являє собою високолокалізований тип поселення, у якому концентрація креативного, інституційного та частково виробничого капіталу є надзвичайно висока;
- по-друге, реалізацію потенціалу розширення ринкової, трансформаційної та певною мірою соціальної інфраструктури обмежено рамками географічної

локалізації самого міста. Відтак виходить, що подальший розвиток мегаполісів має ґрунтуватися на вдосконаленні структурних елементів його господарства та їх технічній модернізації;

– по-третє, міграційна спроможність креативного класу в межах мегаполіса є надзвичайно високою, що може сприяти як розквіту міста, так і його занепаду, тобто мають місце значні глобалізаційні ризики.

З огляду на це можна стверджувати, що формування нової моделі розвитку креативного міста має ґрунтуватися на відповідній парадигмі, яку умовно можна віднести до секторальних парадигм (рис. 1).

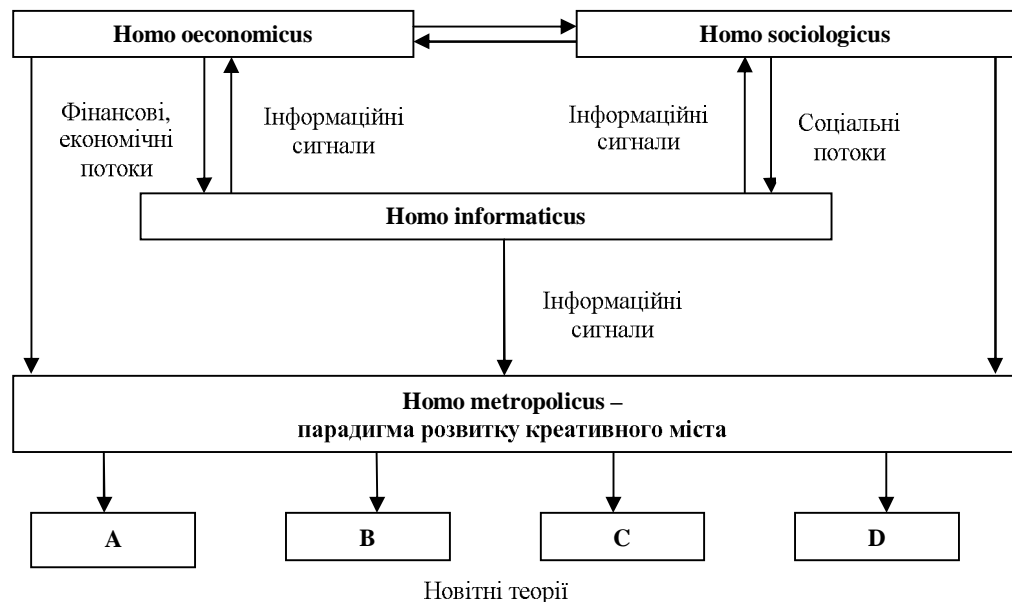

Рис. 1. Еволюція дослідницької парадигми розвитку креативного міста (розробив автор)

Створення нової парадигми розвитку креативного міста в основному ґрунтується на усвідомленні того, що існуючі в даний час парадигми не відображають характер і напрямки фундаментальних досліджень суспільства, що зазнає постійної модернізації, адже формування виробничих, соціальних та інтелектуальних мереж із кожним роком ускладнюється, і якщо Homo oeconomicus та Homo sociologicus забезпечили свого часу необхідні умови для переходу до інформаційного суспільства, то подальша метрополізація суспільного життя (відтепер не лише в країнах-лідерах) неодмінно приведе до необхідності по-новому осмислити роль мега (метро)полісів у процесі створення високодинамічного глобального ринку, а відтак є потреба у формуванні нової парадигми, яку ми назвали Homo metropolis. Власне, саме такі міркування багатьох європейських і американських науковців обумовили формування низки нових концепцій, кожна з яких, на їх глибоке переконання, може з часом перерости в самостійну теорію. Така тенденція особливо помітною стала протягом останніх трьох років.

Так, Ф. Макканн та А. Золтан (2011), здійснивши масштабне дослідження рейтингу глобальних міст, у тому числі глобальних фінансових центрів, виявили,

що кількість жителів у них необов'язково можна корелювати з обсягами виробництва, водночас мультинаціональність, а також залучені в міську економіку ПП та ступінь його інтегрованості в глобальне економічне середовище (тобто враховуються переважно зовнішні чинники) відіграватимуть дедалі все більш значущу роль.

Проблему подальшої креативізації міст і територій частина науковців продовжує розглядати в розрізі агломерацій, допускаючи в процесі дослідження існування феномену глобального зростання метрополісу [18].

Подальшій локалізації мережного суспільства та зв'язку його інвестиційного складника з технологічним прогресом присвячена стаття Т. Халворсена, який визначив розмір інвестицій, спрямованих в агломерацію. Результатом дослідження став здійснений ним розрахунок крос-індустріального та позаіндустріального ефектів [19, р. 672].

Ідею методологічного націоналізму з огляду на формування мультирівневої держави запропонували британські науковці Ч. Джеффері, А. Шекель [20], які переконані, що процес налагодження нових субсидіарних відносин у британському суспільстві повинен чітко зафіксувати локалізаційний статус кожної відтепер уже федеральної одиниці Великої Британії.

Під час виокремлення будь-якої секторальної парадигми надзвичайно важливим, як було зазначено раніше, є максимальне врахування зовнішніх чинників, які в умовах створення мережного суспільства та посилення прямих і опосередкованих потокових ресурсних процесів виявити доволі важко, а тим більше оцінити їх роль у процесі модернізації і постійної трансформації самого мегаполіса. У разі його перебування в межах інтеграційного угруповання з наявними інструментами і механізмами регулювання формування сутнісної основи парадигми Ното *metropolisus* буде ще більш ускладнено, адже відтепер це місто зазнає впливу відповідної політики угруповання. Зазвичай політика регіонального і локального розвитку ґрунтується на моделі вирівнювання (країни колишнього СРСР, КНР), конвергенції (країни ЄС), неоліберальному невтручанні у справи регіону-міста (США). З огляду на це виходить, що внутрішньоадміністративні чи внутрішньоблокові чинники можуть суттєво впливати на характер і динаміку мегаполіса, а регіоналізм може бути як внутрішній, так і зовнішній, які мають чимало точок зіткнення. Розуміючи таку дилему в інтерпретації суті аналізованих процесів, російський науковець А. Спартак доволі влучно зауважує: «Регіоналізм у його класичному, просторово обмеженому та такому, що орієнтується на «жорсткі» інтеграційні формати вигляді, поступово відходить у минуле. Всі країни навчилися цінувати переваги відкритої торгівлі, що забезпечує найбільш ефективне використання наявних ресурсів та переваг. Окрім цього, потужним лобістом виступає транснаціональний бізнес, інтереси якого все частіше концентруються далеко за межами власного регіону» [21, с. 14]. Усе вищезазначене значною мірою стосується і глобальних мегаполісів, вплив яких на світову економіку є надзвичайно великим.

Заслужують на увагу також новітні методологічні підходи вітчизняних і російських філософів, що сприяють формуванню нової гуманітарної парадигми – синергійної антропології, у якій, на думку Л. Ф. Гайдуліної та О. Д. Агапова, найважливішими змістовними блоками є вибудована модель людини, виокремлення

етнічності як цивілізаційного феномену (у західній філософії декларують ідеї мультилінгвістичності чи мультинаціоналізму), а також багатовекторності [22, с. 174]. Отже, з огляду на вищевикладене можемо виокремити сутнісну основу парадигми креативного розвитку мегаполісу, яку умовно подамо у вигляді графічної схеми (рис. 2).

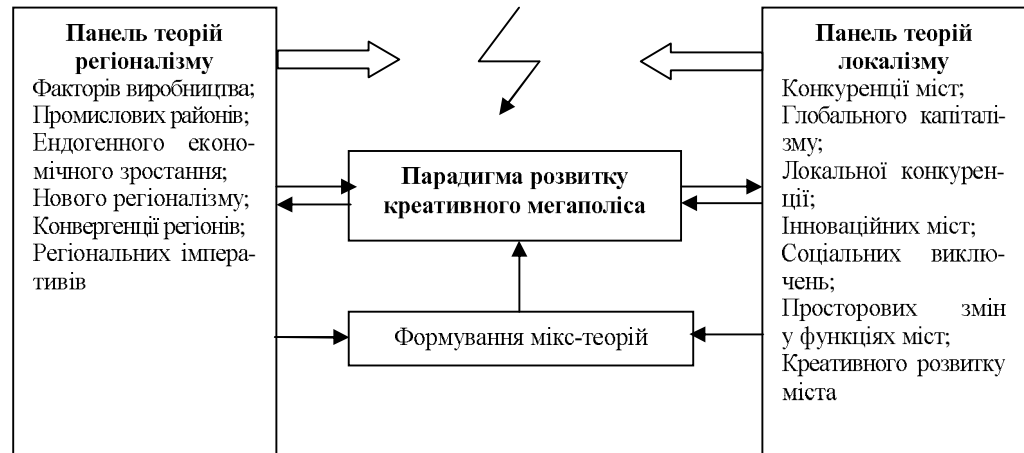

Рис. 2. Теоретичне підґрунтя формування парадигми розвитку креативного мегаполіса

На рис. 2 досить чітко позначена очікувана «теоретична боротьба» між прихильниками регіоналізму, який поступово втрачає свої методологічні позиції, і локалізму, який, навпаки, «завойовує» для себе все нові й нові простори глобального методологічного поля. За першим сценарієм розвитку подій можливе створення мікс-теорій, що стануть своєрідним базисом для формування нової парадигми розвитку креативного мегаполіса. Натомість за другим сценарієм міжнаукова інтеграція стане неможливою, і тоді швидше за все локалізаційні підходи сприятимуть формуванню такої парадигми, у якій відповідні глобально-територіальні чинники відіграватимуть дедалі більш визначальну роль. Утім індикативними рівнями створюваної парадигми мають бути такі:

- 1) принцип дії – близька до абсолютної свобода дії;
- 2) мотиви дії – раціональні міркування зі значним впливом когнітивних елементів у процесі прийняття кінцевих рішень;
- 3) арена дії – глобальна економіка;
- 4) визначальний принцип – мережна децентралізація;
- 5) типи застосовуваних концепцій – емпіричні та аналітичні;
- 6) завдання аналізу – прогнозованість.

Бібліографічні посилання

1. Кун Т. Структура научных революций : пер. с англ. / Т. Кун. – М. : Прогресс, 1975. – 256 с.
2. Etzioni A. Socio-economics. Toward a New Synthesis / A. Etzioni, P. A. Lawrence. – N. Y.–L.: M. E. Sharpe, 1991. – P. 22.
3. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О. Г. Білорус [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
4. Корнаи Я. Системная парадигма / Я. Корнаи // Вопр. экономики. – 2002. – № 4. – С. 4–16.

5. **Гранберг А.** Основы региональной экономики / А. Гранберг. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 495 с.
6. **Барнз В.** Нові регіональні економіки / В. Барнз, Л. Ледебург; пер. з англ. А. Пехник. – Л. : Літопис, 2003. – 196 с.
7. **Boumans M.** Economic Methodology. Understanding Economics as a Science / M. Boumans, J. Davis. – L. : Palgrave Macmillan, 2010. – 209 p.
8. **Siebert H.** Locational Competition: A Neglected Paradigm in the International Division of Labour / H. Siebert // The World Economy. – 2006. – № 2 (29). – P. 137–159.
9. **Herrschel T.** Regional Development, Peripheralisation and Marginalisation – and the Role of Governance / T. Herrschel // Role of regions? Networks, Scale, Territory. – Kristianstads Boktryckery, 2011. – P. 85–102.
10. **Lidström A.** Governance and Redistribution in Metropolitan Areas – a Swed – US Comparison / A. Lidström, J. Sellers // Role of regions? Networks, Scale, Territory. – Kristianstads Boktryckery, 2011. – P. 125–145.
11. **Globalization Theory. Approaches and Controversies** / Ed. by D. Held and A. McGrew. – Cambridge : Policy Press, 2008. – 273 p.
12. **Друкер П.** Бизнес и инновации : пер. с англ / П. Друкер. – М. : ООО «И. Д. Вильямс», 2009. – 432 с.
13. **Castells M.** The rise of the Network Society / M. Castells. – Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2000. – 594 p.
14. **Florida R.** The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life / R. Florida. – N. Y., 2004. – 434 p.
15. **Кінг Е.** Часи й простори модерності (або кому потрібен постмодернізм?) Е. Кінг // Глобальні модерності; за ред. М. Фезерстоуна та ін. – К., 2008. – С. 158–178.
16. **Pike A.** Local and Regional Development / A. Pike, A. Rodriguer-Pose, J. Tomaney. – L. : Routledge, 2006. – 310 p.
17. **McCann Ph.** Globalization: Countries, Cities and Multinationals / Ph. McCann, A. Zoltan // Regional Studies. – 2011. – № 45 (1). – P. 17–32.
18. **McCombie J.** Agglomeration Economies, Regional Growth, and the Aggregate Production Function: A Caveat Emptor for Regional Scientists / J. Felipe, J. McCombie // Spatial Economic Analysis. – 2012. – № 4. – P. 461–484.
19. **Halvorsen Th.** Size, Location and Agglomeration of Inward Foreign Direct Investment (FDI) in the United States / Th. Halvorsen // Regional Studies. – 2012. – № 5. – P. 669–682.
20. **Jeffery Ch.** Insight: Method and Data Beyond Methodological Nationalism / Ch. Jeffery, A. Schakel // Regional Studies. – 2013. – № 3. – P. 402–404.
21. **Спартак А.** Современный регионализм / А. Спартак // Миров. экономика и международ. отношения. – 2011. – № 1. – С. 3–15.
22. **Гайнулина Л. Ф.** Синергичная антропология как новая гуманитарная парадигма / Л. Ф. Гайнулина, О. Д. Агапов // Вопр. философии. – 2010. – № 5. – С. 173–177.

Надійшла до редколегії 17.12.2013